

oproti takto správně připravenému návrhu by se však nemělo soutěžit o politické body, ale debatovat o nezvratných, konkrétních a jednoznačně dokázaných skutečnostech, které by způsobily podstatné snížení kvality života místních obyvatel. Např. výhled na uschlé stromy takovým argumentem není, uvědomíme-li si, na co se ve srovnání s obyvateli Šumavy musí dívat a jaký vzduch musí dýchat třeba obyvatelé Podkrušnohoří nebo Ostravska. Je nutné brát též v úvahu právně nezpochybnitelný výrok Nejvyššího správního soudu, v němž stojí: „V žádném případě nelze ze zákona 114/92 Sb. dovodit, že by obce disponovaly jakýmsi zvláštním privilegováním postavením, ze kterého by vyplývalo jejich ‘procesní právo’ na to, aby jejich návrhům bylo vyhověno, či aby jejich názory byly respektovány“.

Výše popsaným postupem, s použitím výsledků mapování Natura 2000, vytvořili návrh zonace J. Bláha se spolupracovníky (2013; obr. X na webu Živy). Je zřejmé, že se na Šumavě nachází obrovské množství ploch, na nichž se vyskytují významné fenomény, které si zaslouží tu nejpřísnější ochranu. Proto je potřebné, aby spadaly do I. zóny, která tak představuje (podle GIS) 35 692 ha (52,5 % území NPS) bezzásahových ploch a dále 1 644 ha (2,4 %) převážně na plochách sekundárního bezlesí, vyžadujících pravidelné obhospodařování, nebo při hranici s Rakouskem, kde je nutné zasahovat proti lýkožroutovi s ohledem na uzavřenou mezinárodní smlouvu. Třetí zóna se rozkládá na 3 329 ha (4,9 %) v intravilánu obcí a v jejich okolí. Zbytek

území (27 323 ha, tedy 40,2 %) představuje II. zóna zahrnující především více či méně změněná lesní společenstva, kde se předpokládá hospodaření blízké přírodě.

Závěr

Změny zonace národních parků jsou sice přípustné, ale vždy by mělo jít o zpřísnování podmínek ochrany (např. jako v případě NP Bavorský les), nikoli opačně. V NP Šumava došlo k podstatnému narušení tohoto principu v r. 1995, kdy byly I. zóny fragmentovány a výrazně omezena jejich celková rozloha ve jménu boje proti lýkožroutovi. Po orkánu Kyrill v lednu 2007 stav alespoň částečně napravilo vyhlášení bezzásahových území, která propojovala I. zóny, a společně s rozsáhlými částmi II. zóny bylo vytvořeno jádrové území parku, tedy základ budoucí I. zóny. V současnosti však existuje velká snaha omezit ochranu přírody a umožnit „rozvoj“ obcí na co největší ploše. Proto jsou předkládány návrhy zonace, které nejsou v souladu s principy ochrany přírody a s poznatky biologických a ekologických věd.

Politicky prosazované návrhy nové zonace NP Šumava nejsou správně odborně ukotveny a obsahují řadu chyb. Aplikace těchto návrhů by vedla k ohrožení předmětu ochrany přírody na Šumavě. Vycházel by se mělo z návrhů, které byly připraveny na čistě odborné bázi znalostí z oborů přírodních věd a ochrany přírody. Poté je možné diskutovat o těchto návrzích. Jakékoli další změny však musí být jednoznačně pojmenovány a podloženy argumenty

na základě jiných celospolečenských zájmů, přičemž takovým „zájmem“ nemůže být např. požadavek na zmenšení rozlohy I. zóny. Ochrana přírody je založena na poznání, že si člověk uvědomil důležitost existence území, kde sám nebude zasahovat a nechá tam probíhat přírodní procesy. Z toho vyplývá, že ochrana přírody musí v některých aspektech člověka omezovat, jinak postrádá svůj smysl.

Úplně na konec se můžeme zeptat, proč ve vyspělé střední Evropě, jejíž součástí se Česká republika cítí být, je národní park o velikosti 680 km² pro někoho příliš velký a přitom např. v Japonsku, kde je přibližně dvojnásobná hustota obyvatelstva, jsou parky této velikosti nebo i větší celkem běžným jevem (<http://www.env.go.jp/en/nature/nps/park/>). V České republice chápáné jako rozvinutá země EU se složitě licituje o každém procentu bezzásahových zón v národním parku, a to v rozsahu pouhých 20–30 % (nebo u „nejradikálnějšího“ návrhu něco přes 50 %), a přitom v mnoha tzv. rozvojových zemích je obvyklé, že v tamních národních parcích, a to i v těch s mnohasettisícovou až milionovou návštěvností ročně (např. NP Iguazu v Argentině nebo NP Khao Yai v Thajsku), jsou návštěvníkům nepřístupné bezzásahové zóny v rozsahu i kolem 80 %. Tedy vlastně v obráceném poměru než u nás.

Seznam použité literatury a všechny mapy v barevném provedení najdete na webové stránce Živy.

Jakub Hruška a Stínová vědecká rada NP Šumava

Ohlédnutí za zákonem o národním parku Šumava

Je obtížné popisovat v časopise zaměřeném na biologii obsah zákona a peripetie okolo jeho tvorby. Protože ale jde o první zákon, který by měl přímo a dramaticky ovlivnit tak významné území, jakým je NP Šumava, nabízíme čtenářům Živy pohled přírodovědců, kteří se Šumavě dlouhodobě věnují. Pokusím se oprostít od politických souvislostí (byť zrovna u zákona je to obtížné), popsat jeho formu a obsah a poukázat na největší nedostatky.

Volání po speciálním zákonu, který by „jednou provždy“ upravil podmínky existence NP Šumava, jsou staré zhruba tři roky. Tehdy se především starostové obcí a regionální politici usnesli, že je třeba obejít zákon o ochraně přírody (114/1992 Sb.), protože neposkytuje dostatek prostoru pro „rozvoj obcí“ v NP. Jako rozvoj obcí je chápána zejména nová výstavba, zmenšení prostoru pro spontánní vývoj přírody, budování infrastruktury tzv. tvrdé turistiky (např. lanovky, sjezdovky, nové cyklostezky parametrů silnic II. třídy nebo extenzivní výstavba rekreačních zařízení) a otevírání nových cest (nejen turistických)

v I. zónách NP. Další záminkou pro nutnost zákona byla také již skončená kúrovková gradace po orkánu Kyrill (2007).

Těmto názorům vyšel vstříc dnes už bývalý ministr životního prostředí Tomáš Chalupa a návrh zákona spatřil světlo světa na jaře 2013, a to po téměř dvouletých jednáních a neustálých změnách jeho obsahu. K jeho tvorbě byly organizovány „kulaté stoly“, na kterých ale jasnou převahu měly politické a developerské skupiny, vědci a ochránci přírody byli v naprosté menšině. Výsledný text zákona byl vlastně provozním předpisem pro správu NP. Obsahoval např. také zonaci NP, vymezení cestní sítě a turistických cest nebo způsoby hospodaření v jednotlivých zónách NP. Po právní stránce šlo o špatný předpis, protože obsahoval detaily, které se běžně řeší v plánu péče vydávaném Správou NP, dále zavazoval Správu ke krokům na příštích 45 let, a hlavně případnou aplikaci by Šumava vypadla z mezinárodní kategorie národní park podle kategorizace Mezinárodní unie ochrany přírody (IUCN), protože by měla pouze 22,6 %

I. zóny (požadavkem IUCN je významná část území NP a s tím návrh zákona v horizontu 45 let nepočítá). To, že zákon je legislativně vadný, konstatovala i odborná komise Legislativní rady vlády ČR. Přesto ho vláda na jaře 2013 schválila a v Poslanecké sněmovně zákon prošel prvním čtením, tedy byl přijat k pozměňovacím návrhům. Zde ale jeho pouť v tuto chvíli skončila, protože po rozpuštění Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR (prezidentem k 28. srpnu 2013) se zákon nebude dále projednávat a musí být případně opět předložen nově zvolené sněmovně. Podle současných indicií k tomu zřejmě dojde, neboť přestože se sněmovna obmění, místní politici a zájmové skupiny zůstanou.

Proces tvorby zákona sledovala pečlivě i Stínová vědecká rada NP Šumava (viz také článek na str. LXXXIX–XCII tohoto čísla) a zformulovala k návrhu své hlavní výhrady. Text lze nalézt na adrese <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=999&CT1=0> a k němu se vztahují následující body. Stínová vědecká rada NP Šumava navrhuje:

- Zvětšit rozlohu území ponechaného samovolnému vývoji. V návrhu je pouze 22,1 % bezzásahových I. zón, a dále 4,5 % I. zón, kde je možné zasahovat do doby, než bude lýkožrout v NP „v základním stavu“. To fakticky znamená možnost vykácení porostů. Požadujeme, aby veškerých 26,6 % I. zón bylo ihned bezzásahových. Dále (§ 5 odst. 6) změnit rychlost, s jakou se budou převádět zóny IIa do I. zóny.

Místo intervalu 15, 30 a 45 let se vrátí k původně navrhovaným 5, 10 a 15 letům.

- Nenadřazovat rozvoj obcí předmětu a cílům ochrany národního parku. Změnit formulaci § 1 odst. 5 návrhu tak, aby bylo zřejmé, že ochrana přírody má v NP přednost před ostatními aktivitami, tj. textaci upravit tak, aby spojení „jakož i k udržitelnému rozvoji územních samosprávných celků“ bylo předsunuto před „a to při zachování cílů a předmětu ochrany národního parku podle odstavců 1 až 4“.

- Zavést regulaci stavebních aktivit. Návrh neobsahuje prakticky žádnou regulaci stavební činnosti v národním parku, což je zásadní nedostatek. I vládní nařízení č. 163/1991 Sb., kterým byl národní park vyhlášen (a jímž tímto zákonem bude rušeno), obsahovalo alespoň základní pravidla o regulaci územní a stavební činnosti. Úkolem zřizovacího předpisu o národním parku je přece taková pravidla stanovit. Odkazy na stavební zákon ani z. č. 114/1992 Sb. nepostačují, neboť nemohou zohlednit specifika území (zonaci) národního parku. Navržený text zákona umožní další zástavbu krajiny národního parku hlavně díky slabým bližším ochranným podmínkám (§ 6) a změně hranic, případně rozšíření III. zón (§ 5 příloha č. 4). Problematická je navržená změna hranic III. zón a navýšení jejich rozsahu oproti dnešnímu stavu v lokalitách, kde by další zástavba zcela znehodnotila tradiční ráz šumavské krajiny. Jak ukazuje praxe, pozemky ve III. zónách se zpravidla dříve či později uvolňují pro stavební účely. V řadě míst včetně výše uvedených by takový postup měl za následek snížení jejich atraktivity a negativní dopady na turistický ruch. Již dnes zástavbu takových míst ve III. zónách např. na Filipově Huti či Borových Ladech návštěvníci velmi kritizují.

- Odstranit účelové zmenšení národního parku, které ho rozděluje na dvě samostatné části (§ 2 příloha 1, 2). Návrh změnou hranice předjímá vybudování lanovky (resp. sjezdovky) v této oblasti (viz důvodová zpráva). Ovšem v případě, že tento stavební záměr nebude schválen a realizován, bude území národního par-

ku zcela nesmyslně rozděleno na dvě části. Posouzení kvůli soustavě Natura 2000 již vypracované v rámci řízení o regulačním plánu propojení Klápa–Hraničnické zatím konstatovalo významný negativní vliv takového záměru, což znamená, že by mohl být schválen pouze teoreticky, jen pokud budou splněny velmi přísné podmínky dané čl. 6 směrnice 92/43/EHS.

- Neustavovat společný výbor pro NP. Jde o nový kolektivní orgán, který má mít významný vliv na rozhodování Správy. Jsou v něm pouze dva zástupci státu a převážují členové místních a krajských samospráv. Přitom stát vlastní 85 % všech lesů. Jde o nevyzkoušenost tohoto orgánu „pilotního“ typu. Vytváří se orgán zasahující do výkonu státní správy a hospodaření Správy NP. Právní úprava výboru plnění zároveň řídicí a kontrolní funkce připomíná spíše orgány s podobnou rolí, které jsou typické pro soukromoprávní osoby. Výbor je však nelogicky označován za orgán správy. V rámci institucionálního uspořádání správ českých národních parků půjde o zcela atypický prvek. Nadto jde po věcné stránce jednoznačně o nadbytečnou úpravu – výbor *de facto* dubluje činnost Rady parku, která není zrušena. Zavedení výboru neodůvodněně zvýší byrokratickou zátěž v rozhodovacích procesech a je další zátěží pro veřejné rozpočty.

- Radikálně přebudovat pravidla pro zonaci. Nepřijatelná je možnost asanačních zásahů (těžby) proti lýkožroutovi smrkovému v I. zóně (§ 12 odst. 2), vázaná na dosažení tzv. základního stavu kůrovce. Základní stav kůrovce definuje vyhláška č. 101/1996 Sb. tak, že jeho dosažení na celém území národního parku je nesplnitelná podmínka a povede k postupnému vykáčení těchto I. zón. Mimořádně problematická (věcně i právně) je však koncepce výčtu zakázaných činností odkazující na přílohy 4A a 4B. Takto podrobně vymezený management je neprojednatelný na úrovni Parlamentu ČR, je věcí exekutivy, patří do plánu péče. Navrhujeme vypustit přílohy a nahradit je „režimem zón“ (viz následující bod).

- Zavedení pojmu „režim zón“, což odpovídá požadavku i § 17 odst. 1 zákona

o ochraně přírody a krajiny (z. č. 114/1992 Sb. v platném znění). Návrh MŽP s tímto závazným legislativním termínem dosud nepracuje a to je vhodné změnit. Zároveň zavedením tohoto ustanovení umožní opustit pokus o výčtové definice povolených či zakázaných činností, který kritizujeme v bodě 6. Rámcové vymezení režimu a cílů zón bude dostatečnou směrnicí pro plán péče a orgány ochrany přírody i zárukou pro samosprávy a jiné účastníky, že situace v národním parku nebude měněna s každým novým ministrem nebo vládou.

- Zrušit povinnou přílohu zákona – vymezení cestní sítě. Jde o naprosto neadekvátní raritu a zásah do pravomocí exekutivy – žádný zákon v ČR neobsahuje seznam přístupných pozemních komunikací. Právní dopady této přílohy jsou rizikové i z dalších důvodů – odpovědnost státu za stav těchto komunikací, odpovědnost za škody a zdraví způsobené stavem (často jde o lesní cesty) atd. Neřešen je způsob uzávěry těchto cest, případně jejich odstraňování, budou-li zbytečné (např. asfaltové cesty po armádě v I. zóně). Přitom není vůbec zřejmý důvod zařazení přílohy Orientační grafické znázornění přístupných účelových komunikací, lesních dopravních cest a značených turistických tras k zákonu. Oproti současnému stavu mají některé turistické trasy nově vést I. zónami a do oblastí s jádrovým výskytem populace tetřeva hlušce. Takový záměr musí být ovšem před jeho schválením posouzen podle čl. 6 směrnice 92/43/EHS o ochraně volně žijících živočichů, planě rostoucích rostlin a přírodních stanovišť, který je blíže rozveden v Zákonu o ochraně přírody a krajiny. Jinak se návrh zákona dostane do rozporu s předpisy Evropské unie.

- Věda a výzkum. Protože zákon na několika místech ukotvuje roli územní samosprávy, považujeme za správné a vyvážené, bude-li zahrnovat také roli vědy. Kromě toho je dobré dát rámcová pravidla pro využití vědy a výzkumu včetně bezplatného poskytnutí jejich výsledků Správě národního parku.

O Stínové vědecké radě národního parku Šumava

Stínová vědecká rada si jako cíl dala nezávislé průběžné hodnocení činnosti Správy NP Šumava a přinášení objektivních informací o fungování ekosystémů národního parku. Její členové jsou také připraveni pomáhat vědeckými argumenty ochraně přírody, státní správě či vysvětlovat problematiku médiím. Jsou připraveni diskutovat o ochraně šumavské přírody s politiky, podnikateli, místními obyvateli i milovníky přírody, tedy se všemi, kterým není osud Šumavy lhostejný.

Aktuální seznam členů Stínové vědecké rady NP Šumava (včetně jejich pracovišť) je uveden na webu Živý.

1 Občanské sdružení Zachraňme Šumavu – odpůrci bezzásahového přístupu v NP Šumava – instalovalo 31. srpna 2012 na Bučině u Kvildy „památník násilí“ na šumavských lesích a tabuli se jmény „těch, kteří to způsobili“ (detail viz obr. na str. CII). Foto M. Štech

